# РОЛЯТА НА ПОМОЩНИК-ФАРМАЦЕВТА В АПТЕКАТА

**Галина Германова[1], Бориславa Андонова[1], Весела Димитрова[1], Веселина Славова[1], Милица Коева[1]**

*[1]Медицински колеж, Медицински университет - Варна*

# THE ROLE OF ASSISTANT PHARMACISTS IN PHARMACIES

**Galina Germanova[1], Borislava Andonova[1], Vesela Dimitrova[1], Veselina Slavova[1], Militsa Koeva[1]**

*[1]Medical College, Medical University of Varna*

**РЕЗЮМЕ**

***Цел:*** *Целта на настоящата статия е да проследи нормативната регулация и потребността от бакалавър-фармацевти на фармацевтичния пазар, тяхната роля в лекарствоснабдителния процес.*

*Лекарственото обслужване на населението и здравните заведения е неделима част от общата организация на медицинското обслужване на населението. Аптеката е основното структурно звено в аптечната система. Аптеката е здравно заведение за доставка, съхранение, приготвяне и отпускане по лекарско предписание и свободна продажба на разрешени за употреба в страната лекарства и други медицински изделия за опазване и подобряване здравето на населението.*

*Помощник-фармацевт е професия с голяма и бърза реализация в България! Колкото до чужбина – и там признават нуждата от подобни кадри, просто са им разграничили задълженията, които изпълняват в България, в две съвсем отделни длъжност – pharmacy technician и pharmacy assistant.*

***Методи и материали:*** *Направен е преглед на нормативната уредба относно правата и задълженията на бакалавър-фармацевтите според сега действащото законодателство. Проведена е анонимна анкета сред работещи в аптеките на територията на град Варна. В анкетата са включени въпроси относно организацията на работния процес, типа на аптеката, броя и вида персонал, мнението на фармацевтите относно длъжностната характеристика и отговорностите на магистър-фармацевтите и помощник-фармацевтите.*

***Резултати:*** *В България има реализация на кадрите, завършващи МК със степен бакалавър и професионална квалификация „помощник-фар-*

**ABSTRACT**

***Aim:*** *The aim of this article is to follow the legal regulation and the need for bachelor pharmacists in the pharmaceutical market, their role in the pharmaceutical supply process.*

*The active service of the population and health care institutions is an integral part of the general organization of medical services provided for the population. The pharmacy is the main structural unit in the pharmacy system. It is a health facility for delivery, storage, preparation and dispensing by a physician's prescription or via prescription-free sale of authorized in the country medicines and other medical products to protect and improve public health.*

*The profession of the assistant pharmacist is with a wide and rapid implementation in Bulgaria! As for abroad there the need of such professionals is recognized as well. The difference is that there the position is separated into a pharmacy technician and a pharmacy assistant.*

***Materials and Methods:*** *A review of the legislation on the rights and obligations of bachelor pharmacists under existing law was done. We have conducted an anonymous poll among individuals working in pharmacies in the city of Varna. It included questions about work organization, type of pharmacy, the number and types of personnel, opinion of pharmacists on the job description and responsibilities of the master pharmacists and assistant pharmacists.*

***Results:*** *In Bulgaria, there a professional realization of students graduating from the Medical College of Varna with with a Bachelor's degree and professional qualification „Assistant Pharmacist". All respondents were adamant and unanimous in answering the question: Is there a need of assistant pharmacists in an open type pharmacy? -100% gave a positive response.*

***Keywords:*** *assistant pharmacist, master pharmacist,*

*мацевт". Всички участници в анкетата са категорични и единодушни в отговора на въпроса: Необходимо ли е наличието на помощник-фармацевти в аптека от открит тип? 100% са дали положителен отговор.*

***Ключови думи:*** *помощник-фармацевт, магистър-фармацевт, аптека, ЗЛПХМ, лекарствоснабдителен процес*

*pharmacy, LMPHM, pharmaceutical supply process*

## ВЪВЕДЕНИЕ

Лекарственото обслужване на населението и здравните заведения е неделима част от общата организация на медицинското обслужване на населението. Аптеката е основното структурно звено в аптечната система. Аптеката е здравно заведение за доставка, съхранение, приготвяне и отпускане по лекарско предписание и свободна продажба на разрешени за употреба в страната лекарства и други медицински изделия за опазване и подобряване здравето на населението.

Право да откриват аптека имат:

- магистър-фармацевти;
- помощник-фармацевти в населени места до 5 хиляди жители, ако на територията на това населено място няма друга аптека и до явяването на кандидат магистър-фармацевт;
- лечебни заведения за болнична помощ и диспансери за психиатрични и онкологични заболявания за задоволяване на собствени нужди;
- общини чрез общинско дружество със 100 на 100 общинско участие.

Магистър-фармацевтите, които откриват аптека, следва:

- да са дееспособни български граждани;
- да притежават висше фармацевтично образование с образователно-квалификационна степен магистър-фармацевт;
- да не са лишени от правото да упражняват професията си на магистър-фармацевт;
- да имат най-малко една година трудов стаж, като да не са осъждани за престъпления, свързани с упражняване на професията, присвоителни престъпления или престъпления срещу личността.

Помощник-фармацевтите трябва да имат образователна степен помощник-фармацевт, придобита в рамките на 3 г. в медицинските колежи в България.

- **Мит:** "Фармацевт – добре, ама помощник-фармацевт – що за професия е това? Никой не ги знае в чужбина, а и дори в България сигурно не могат да си намерят работа."
- **Реалност:** Помощник-фармацевт е професия с голяма и бърза реализация в България! Колкото до чужбина – и там признават нуждата от подобни кадри, просто са им разграничили задълженията, които изпълняват в България, в две съвсем отделни длъжност – pharmacy technician и pharmacy assistant. Първият брои хапчета, подрежда и т.н., а вторият се занимава с доставките и приемането на лекарствата, с фактурите и рецептите, т.е. с адмистративната част на нещата. Колкото до реализацията им в България, представители на различни вериги аптеки вербуват студентите помощник-фармацевти да започват работа още втори семестър, като дори им предлагат различни стипендиантски програми (аптеката да поеме семестриалните такси на студента), стига студентът да е съгласен да подпише договор да работи в съответната аптека 2 години след завършването си. А колко от хората в нашата страна ще откажат да имат осигурена работа по специалността си, след като завършат?

## ЗАКОНОВИ РАЗПОРЕДБИ

Фармацията е хуманна професия, а аптеката е здравно заведение, на което основната функция е да опазва здравето на хората и да се погрижи за тяхното лечение.

Ролята на фармацевта в обществото не е печалбарска. Целта на фармацията е да бъде оптимизирана лекарствената употреба. Отпускането на лекарственото средство не е само цена. Водещият принцип е здравето на хората.

Приоритетните направления в дейността на фармацевтите са:

- Осигуряване на професионални съвети и консултации за гарантиране на правилната, безопасната и ефективна употреба на лекарствата с цел постигане на положителни резултати от лечението.
- Осигуряване на компетентни професионални съвети и консултации относно целесъобразността от самолечение и правилна, безопасна и ефективна употреба на лекарствени продукти, отпускани без рецепта.
- Пропагандиране на личната грижа за здравето.
- Осъществяване на успешна колаборация с другите здравни професионалисти.

В действителност хората имат нужда не да купуват лекарството, а да получават верни решения на възникналите проблеми, свързани с опазване или възстановяване на здравето им.

Фармацевтите отпускат предписаните лекарства и консултират пациентите по отношение на правилната употреба на лекарствата и нежеланите лекарствени реакции.

- Наредба №4 от 4 март 2009 г. за условията и реда за предписване и отпускане на лекарствени продукти, чл. 4, гласи: „Право да предписват разрешени за употреба в страната лекарствени продукти и да издават рецепти имат лекари / лекари по дентална медицина, упражняващи медицинска професия."
- Според Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина:

Чл. 218. Търговията на дребно с лекарствени продукти се извършва само в аптеки и дрогерии.

Чл. 219. Аптеката е здравно заведение, в което се извършват следните дейности: съхраняване, приготвяне, опаковане, контролиране, даване на консултации, отпускане по лекарско и без лекарско предписание на разрешени за употреба в Република България лекарствени продукти, на медицински изделия на диетични храни за специални медицински цели, както и хранителни добавки, козметични и санитарно-хигиенни средства по списък, определен от министъра на здравеопазването.

Чл. 220. Дейностите по чл. 219, ал. 1 се извършват от магистър-фармацевт. Магистър-фармацевтът е длъжен да изпълни издадено лекарско предписание, включително и за лекарствени форми, приготвени по магистрална и фармакопейна рецептура, по реда, определен в наредбата по чл. 221, ал. 1. Помощник-фармацевтът може да извършва всички дейности по чл. 219, ал. 1 в присъствието и под контрола на магистър-фармацевт, с изключение на: отпускане на лекарствени продукти по лекарско предписание, контрол и даване на консултации.

Чл. 171. В зависимост от начина на отпускане лекарствените продукти се класифицират като:

- лекарствени продукти, отпускани по лекарско предписание;
- лекарствени продукти, отпускани без лекарско предписание.

## РЕАЛНОСТТА В БЪЛГАРИЯ

Неправилно лекарите са възприемани като последното звено от терапевтичния процес, като отговорни за почти всички професионални решения, свързани с използването на ресурсите за здравеопазване.

- **Мит:** Лекарите учат и знаят много повече неща от фармацевтите.
- **Реалност:** Никой не знае повече за действието на лекарствата от фармацевта. Да станеш фармацевт, означава да получаш една отлична база от познания по обща и неорганична, органична, аналитична и фармацевтична химия, биохимия, фармацевтичен анализ, фармакология и фармакогнозия, технология на лекарствата, фармацевтични биотехнологии. И това го учат не само магистър-фармацевтите, но дори и помощник-фармацевтите! Работа на фармацевта е да знае терапевтичното действие и страничните действия на активните вещества в лекарствения продукт, който ви е предписан. Негова работа е и да направи справка дали лекарят не е направил грешка, като ви е предписал по-голяма еднократна или денонощна доза от разрешената. Което е много важно, тъй като, както е казал някога Парацелз, разликата между лекарството и отровата е само в дозата.

Фармацевтите обаче реално са най-често последната брънка от веригата лекарство-пациент. Аптеките са здравни заведения и в световен мащаб са признати институции за грижа за здравето на обществото, а не просто местата, където се отпускат лекарства на населението. Фармацевтите са често търсени за консултации по здравни проблеми от различен характер. Те са най-достъпните за населението здравни специалисти.

## ПРОФЕСИЯ ПОМ.-ФАРМАЦЕВТ В БЪЛГАРИЯ

В момента в България има около 7000 помощник-фармацевти, като от тях около 500 са учили в трите колежа и имат диплома със степен бакалавър.

През 2011 г. депутатите приеха на първо четене Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина. Законът урежда дейностите по разрешаване за употреба, търговия на едро и дребно с лекарствени продукти, провеждането на клинични изпитвания на лекарствени продукти, както и механизмите за образуване на цена на лекарствените продукти и съставяне на Позитивен лекарствен списък.

- Със законопроекта се предлага уточняване и диференциране на функциите, изпълнявани в аптеката от магистър-фармацевтите, помощник-фармацевтите и лицата, които консултират и предлагат козметика и санитарно-хигиенни средства.
- Предвижда се уеднаквяване на функциите, които се осъществяват от помощник-фармацевтите в аптека, ръководена от магистър-фармацевт, и в аптека, ръководена от помощник-фармацевт.

При сега действащата уредба помощник-фармацевт, работещ в аптека, ръководена от магистър по фармация, не може да продава самостоятелно лекарствени продукти, отпускани без лекарско предписание. Едновременно с това, когато същата дейност се извършва в населено място, в което е открита аптека, ръководена от помощник-фармацевт, продажбата на този вид продукти се извършва само от помощник-фармацевти, без да е налице контрол от страна на магистър-фармацевт.

Проведохме анонимна анкета сред работещите в аптеките на територията на гр. Варна. В нея засегнахме въпроси относно организацията на работния процес, типа на аптеката, броя персонал в аптеката, мнението на фармацевтите относно длъжностната характеристика и отговорностите на маг.-фармацевтите и пом.-фармацевтите.

## РЕЗУЛТАТИ

*На въпрос:*

Предвижда се да се уеднаквят фукциите (права и задължения) на маг. и пом.-фармацевти.

Според Вас това удачно ли е ?

| Отговор НЕ 14 бр. | Отговор ДА 42 бр |
|---|---|

*На въпрос :*

Необходимо ли е наличието на пом.-фармацевти в аптека от открит тип?

| Отговор ДА 56 бр. |
|---|

## ИЗВОД ОТ ПРОВЕДЕНАТА АНКЕТА

Професията пом.-фармацевт има права и задължения както квалифицирания с магистърска степен на обучение фармацевт. Разликите между двете степени са минимални при работен процес и се изразяват в по-голямата отговорност на управителя на аптеката, независимо дали той е бакалавър или магистър-фармацевт. Друг извод, до който стигнахме, е, че в България има реализация на студентите, завършващи МК със степен пом.-фармацевт - има голямо търсене на квалифицирани кадри и от двете степени на обучение.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Фармацевтите са последните медицински специалисти, които виждат пациента, преди да приеме лекарства, ето защо процесът на отпускането на лекарства е важно да бъде разбран, осигурен и контролиран адекватно.

Фармацевтите допринасят за безопасната и ефикасна употреба на лекарствата. Също така те играят значителна роля в промоцирането на рационална лекарствена употреба чрез предоставяне на лекарствена информация на пациентите, участие в проучвания на лекарствената употреба. Съвременните фармацевти участват в дър-

| Анкетирани - 56 фармацевти в 10 варненски аптеки | |
|---|---|
| 6 аптеки с 1 маг.-фармацевт - управител | 4 аптеки с 2 маг.-фармацевти - 1 управител и 1 дефектар |
| и 3 пом.-фармацевти - служители | и с по 6 пом.-фармацевти - служители |

жавните програми за борба със заболявания, като оптимизират и мониторират лекарствената терапия в сътрудничество с лекари и други здравни специалисти. Фармацевтите са източник на информация и посредник между лекарите и пациентите в осигуряването на адекватна терапия, защото мисията на фармацевтичната професия е да помагаме на хората да използват лекарствата по най-добрия възможен начин.

И за да няма конфликти и пациентът да е доволен след проведеното адекватно лечение от страна на лекаря и фармацевта, в аптеката не трябва да има разделение между двете квалификационни степени - помощник и магистър-фармацевт.

Помощник-фармацевт е една достойна за уважение ПРОФЕСИЯ!

## ЛИТЕРАТУРА


1. Фармацевтични грижи и самолечение (научен обзор). Ролята на фармацевтичните грижи при самолечението и употребата на лекарства без рецепта. Валентина Петкова, Антоанета Антонова, Златка Димитрова, Катедра "Организация и икономика на фармацията", Фармацевтичен факултет, МУ-София
2. Петкова, В., Ст. Йорданова, М. Манова. Фармацевтични грижи. 2 изд. Ръководство за студенти по фармация. С., «Симел Прес», 2011. ISBN 978-954-9487-50-3 (13 глави, обособени със собствена литература)
3. Todorova A, Tsvetkova A. The Role Of Pharmaceutical Care In The Treatment Of Pediatric Bronchial Asthma // World Journal Of Pharmacy And Pharmaceutical Sciences Sjif= Volume 4, Issue 1, 38-51. ISSN 2278 – 4357
4. Todorova A, Tsvetkova A. Profile of Patients Using OTC Drugs Merit Research. Journal of Medicine and Medical Sciences (ISSN: 2354-3238) Vol. 2(12) pp. 293-296, December, 2014
5. Cipolle R, Strand L and Morley P. Pharmaceutical Care Practice. McGraw-Hill Companies, Inc., NY, 1998, p. 1-15, 17-19, 28-33, 37-43, 121-130;
6. Headline indicators, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators
7. I Nikolova, J Tencheva, J Voinikov, V Petkova, N Benbasat, N Danchev Metamizole: A Review Profile of a Well-Known "Forgotten" Drug. Part I: Pharmaceutical and Nonclinical ProfileBiotechnology & Biotechnological Equipment 26 (6), 3329-3337
8. I Nikolova, V Petkova, J Tencheva, N Benbasat, J Voinikov, N Danchev Metamizole: a review profile of a well-known "forgotten" drug. Part II: clinical Profile Biotechnology & Biotechnological Equipment 27 (2), 3605-3619
9. Paul Gard, A behavioural approach to pharmacy practice, Blackwell Science, Oxford, 2000, 131-150
10. Tsvetkova, A., Todorova, A., Tsvetkov, L., Mihailova, S., Dimitrov, M.- The role of the pharmacist in achieving therapeutic efficacy and cost effectiveness in the management of allergic rhinitis. International Journal of Information Research and Review Vol. 2, Issue, 04, pp. 593-596, April, 2015 ISSN
11. Tsvetkova, A. Todorova, A., Tsvetkov, L., and Dimitrov, M. Patient safety- reporting of adverse drug reactions (ADRS) International Journal of Information Research and Review Vol. 2, Issue, 04, pp. 664-667, April, 2015 ISSN: 2349-9141
12. V. Petkova, G. Petrova: Pilot project for education of patients with type 2 diabetes by pharmacists. Acta Dibateologica, August 2006, Vol 43 (2), pp 34-42
13. http://189info.sitemix.jp/file/OTC 2010